

OPONENTNÍ POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

Uchazeč:	PhDr. Mario Dulovics, Ph.D.
Pracoviště:	Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banské Bystrici (SK)
Téma práce:	Online rizikové správanie detí a mládeže a možnosti jeho prevencie v školskom prostredí
Oponent:	doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Význam a originalita řešené problematiky

Jak sám autor uvádí v úvodu své habilitační práce, tak se jedná o téma, které je svým charakterem nejenom multifaktorové (zasahuje do rodinného prostředí, školy, vrstevnických skupin, virtuálního světa, pregraduální přípravy (sociálních)pedagogů a dalších pracovníků,...), ale i multioborové. Tématem se zabývá především pedagogika, zvláště pak pedagogika sociální, ale najdeme také téma v adiktologii, vědách lékařských, psychologii, místy i v sociální práci či speciální pedagogice a oborech dalších. Cílem práce je analyzovat současný stav na základě teoretického poznání, vlastního empirického šetření a vyvozování závěrů, které jsou cenné především pro sociální pedagogiku (napomáhají utváření předmětu zkoumání sociální pedagogiky) a pedagogiku obecně.

Úroveň rozpracování odborné teorie

Odborná teorie je vymezena v prvních sedmi kapitolách, které mapují současný stav poznání v problematice mediálního vzdělávání s aspektem k využití a prevenci rizikového chování. Autor čerpá z velkého množství jak slovenských, tak českých, ale i zahraničních zdrojů. Právě zaměření na mimo československé zdroje je poměrně zřetelné. V úvodu autor představuje dostupné publikace a výzkumy z problematiky, v následujících kapitolách se dostává k představení problematiky kyberohrožení a různých aspektů, které tato problematika má.

Nevýhodou této problematiky je skutečnost, že se tak dynamicky vyvíjí, že se soustavně objevují nové a nové formy projevů kyberohrožení u dětí a mládeže. Tradičně jsme byli zvyklí na definování těchto pojmů jako je kyberšikana, kyberstalkin, kybergooming a další. Nyní se nám ale problematika čím dál více ze sociálních sítí přesouvá do prostředí rodinného (rodič přehnaně sdílející své děti na sociálních sítích), prostředí virtuálních her (Minecraft), či nové sociální sítě (Tic toc, musicly), nově jsme ji také zaznamenali u vysokoškoláků, což bylo doteď prostředí v podstatě v této problematice nezmapované.

V teoretické části autor vychází z aktuálních výzkumů, mezi které patří např. výzkumy Ebezpečí z Univerzity Palackého v Olomouci (Kopecký), škoda, že zde nejsou prezentovány jejich úplně nejnovější výzkumy.

Z pohledu teoretického je výběr publikací velmi silně orientován do oblasti pedagogiky, resp. sociální pedagogiky a k publikacím široce zaměřeným k problematice kyberohrožení. Z hlediska profilově „studovaného oboru“ pedagogika je to samozřejmě v pořádku. Myslím, že pro úplnost, mohly být v kap. 3 ještě prezentovány publikace blízké „sociologii médií“ např. M. Petrusek Společnosti pozdní doby nebo V. Moravec Média v tekutých časech, případně další.

Pro pedagogiku vnímám jako cenou kapitolu č. 7 zabývající se prevencí u dětí a mládeže, která se zaměřuje nejenom na screening problematiky ve školách, ale i na představení role sociálního pedagoga, dalších odborných zaměstnanců a samotných učitelů v problematice mediální výchovy a jejich preventivních aspektů v kyberohrožení.

Str. 80 stanovuje výzvu pro samostatné, velmi cenné a náročné zkoumání v rámci preventivního působení v rodinném prostředí. Toto téma je v dnešní společnosti více než žádoucí. Rodiče by měli být právě těmi, kdo budou primárně preventivně působit. Práce s rodinou tak, abychom je výchovně naučili, jak s dětmi pracovat musí být jednou z výzev sociální pedagogiky. Kapitola je zpracovaná odborně, s dostatečným množstvím zdrojů i výzkumů.

Úroveň rozpracování výzkumu

Samotné zkoumání je zaměřeno ve smyslu tří cílových skupin. První z nich zahrnuje screening výskytu rizikových projevů chování u dětí a mládeže na zkoumaných základních školách. Druhou cílovou skupinou jsou zkoumaní učitelé, výchovní poradci, metodici prevence a další pedagogičtí pracovníci ve zkoumaných školách a třetí skupinou jsou sociální pedagogové a jejich vzdělávání a téma mediální výchovy v jejich preventivní práci.

Zaměření na první cílovou skupinu je v práci převažující. Autor mapuje a na základě dostupné domácí i zahraniční literatury analyzuje online aktivity žáků se zřetelem k jejich potenciálním rizikům, popisuje rizika, která souvisejí s nadměrným užíváním internetu. Dále se pokouší analyzovat odpovědi žáků o souborech informací, které sdílejí v prostředí sociálních sítí se zřetelem na vznik možných rizik. Zvláštním tématem je problematika kyberšikany, kde se autor snaží mapovat možnou etiologii, projevy, oběti a specifika agresorů.

V rámci této cílové skupiny byly také použity statistické metody Mann-Whitney U test, Kruskalov-Wallis test a Test dobré shody Chí kvadrát.

Výsledky jsou porovnávány s mezinárodními výzkumy např. EU Kids: National Perspectives (2012) či Protection of Children Online (OECD 2012).

Pro pedagogiku je zde celá řada zajímavých výsledků, např. kompulzivní aspekty virtuální komunikace, kde je mimo jiné mapován čas na sociálních sítích, který chlapci či děvčata tráví různými aktivitami (scrolling). Zajímavé by mohlo být i porovnání s výzkumy E-bezpečí, kteří uvádějí, že neexistuje statistická mezi aktivitami, které děti stráví ve virtuálním prostředí a jejich agresivním chováním, ale naopak existuje statistická souvislost mezi časem, který děti stráví ve virtuálním prostředí a jejich projevy agresivního chování.

Zajímavé také vnímám výsledky ve vztahu ke sledování pornografie, kde statistika prokázala vztah mezi úrovní rodičovské kontroly a ne\sledováním pornografie. Otázkou zůstává, zda respondenti odpovídali pravdivě.

Stejně tak je pro praxi zarážející zjištění, že s věkem (dle výsledků) nevzrůstá opatrnost na sociálních sítích, ale právě naopak.

Jako velmi zajímavou, nicméně v poměru k velikosti empirického šetření menší, hodnotím část zabývající se rolí sociálních pedagogů a dalších odborných zaměstnanců ve školním prostředí právě ve vztahu k mediální výchově a její preventivní roli. Právě přehled o tom, jak vypadá realita ve školním prostředí může být cenná pro teorii, teoretickou přípravu sociálních pedagogů a dalších odborných zaměstnanců i na samotné nahlížení na problematiku mediální výchovy.

Formální stránka práce

Autor svou práci člení celkem do deseti samostatných kapitol, které charakterizují kapitoly teoretické (1 – 7) a samostatné empirické zkoumání (8-10). Práce má celkový rozsah 176 stran. Proporcionalita teoretické a empirické části je vyvážená, zvláště proto, že i v teoretické části se prezentuje celá řada výzkumných šetření a komparace s teorií. Uspořádání kapitol je logické. Práce je psaná odborným stylem i jazykem s oporou o dostatečný počet domácích i zahraničních zdrojů. Autor respektuje zásady etiky vědecké práce, takže z formálního hlediska jsou splněny podmínky na tvorbu tohoto typu prací.

Náměty a otázky k obhajobě

1. V práci je popisována problematika rizikového chování. Co vyznačuje pojem tzv. syndrom rizikového chování (např. Kabíček, 2014)?
2. Z jakého důvodu se empirická část opírá o hypotézy pouze ve vztahu k dětem a mládeži a nikoli k dalším dvěma cílovým skupinám? Byl to záměr? Výsledky jsou natolik zajímavé, že by si zasloužily mít samostatnou hypotézu k těmto tématům.
3. Co znamená pojem sharenting?
4. V práci se autor zabývá odbornými pedagogickými pracovníky a sociálními pedagogy ve vztahu k mediální výchově a její preventivní úloze. Vstupují do školního prostředí na Slovensku také nestátní neziskové organizace, které by se touto problematikou zabývaly, případně v jakých tématech a jaká je jejich úloha?

Závěr

Předkládaná habilitační práce je jednoznačně výsledkem značného pracovního a studijního úsilí autora. Svědčí o jeho dlouhodobé profilaci v problematice a snaze postihnout problematiku komplexně. Přináší celou řadu poznatků, které jsou cenné jak pro obor pedagogika, tak pro profilaci celé sociální pedagogické teorie a praxe.

Práce odpovídá požadavkům kladeným na habilitační práce, a proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji, v případě úspěšné obhajoby, udělení vědecko-pedagogické hodnosti docent v oboru pedagogika.

Hradec Králové 15.2.2019

doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.